

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie stosunków UE-Brazylia

(2009/C 100/15)

Podczas sesji plenarnej dnia 16 stycznia 2008 r., Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

stosunków UE-Brazylia.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 30 września 2008 r. Sprawozdawcą był Paulo Barros VALE, a współsprawozdawcą Giuseppe Antonio Maria IULIANO.

Na 448. sesji plenarnej w dniach 22 - 23 października 2008 r. (posiedzenie z dnia 22 października) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 116 głosami – 1 osoba wstrzymała się od głosu – następującą opinię:

1. Streszczenie

1.1. Niniejsza opinia analizuje stosunki między UE a Brazylią oraz wyłaniającą się rolę polityczną i gospodarczą, którą Brazylia odgrywa w coraz większym stopniu na arenie międzynarodowej.

1.2. W 2007 r. zawarto nowe partnerstwo strategiczne UE-Brazylia⁽¹⁾, któremu konkretny kształt nadano podczas pierwszego szczytu szefów państw i rządów UE-Brazylia dnia 4 lipca 2007 r. EKES przedstawia w niniejszej opinii swoje zalecenia dotyczące propozycji zawartych we wspólnym planie działania, który rozwija punkty partnerstwa strategicznego w takich obszarach jak uczestnictwo, spójność społeczna i gospodarcza, współpraca gospodarcza i handlowa, edukacja, badania i rozwój, dialog społeczny, środowisko naturalne, zmiany klimatyczne i biopaliwa oraz imigracja.

1.3. Jeśli chodzi o rolę EKES-u, w opinii proponuje się utworzenie okrągłego stołu społeczeństwa obywatelskiego UE i Brazylii, na wzór podobnych rozwiązań funkcjonujących w stosunkach z Indiami i Chinami. Partnerem Komitetu w nowym organie będzie Rada Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Brazylii, utworzona w 2003 r. przez prezydenta Lulę da Silvę i stanowiąca brazylijski odpowiednik EKES-u. W opinii przedstawiono również propozycje dotyczące przyszłego składu i funkcjonowania okrągłego stołu, a także nakreślono tematy, które zdaniem Komitetu powinny figurować w programie działań i które obejmują kwestie gospodarcze, społeczne i ekologiczne, stosunki wielostronne, współpracę UE i Brazylii z krajami trzecimi, oraz rolę Brazylii w procesie integracji Mercosuru i w ramach stosunków UE-Mercosur.

2. Uzasadnienie sporządzenia opinii

2.1. Celem niniejszej opinii, podobnie jak opracowanych w przeszłości opinii w sprawie Chin i Indii, jest przygotowanie okrągłego stołu społeczeństwa obywatelskiego UE i Brazylii, a także wyrażenie stanowiska Komitetu odnośnie do samego okrągłego stołu.

2.2. Należy również wspomnieć, iż okrągły stół wpisuje się w szerszą strategię UE, obejmującą partnerstwo strategiczne między UE a Brazylią, co jest wyraźnie widoczne w konkluzjach ze szczytu UE-Brazylia w Lizbonie, podczas którego postanowiono promować współpracę między Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym a Radą Rozwoju Społeczno-Gospodarczego (CDES) jako część architektury instytucjonalnej stosunków między obiema stronami⁽²⁾.

2.3. W opinii podniesione zostały następujące zagadnienia: obecna sytuacja w zakresie stosunków UE-Brazylia, ich tło historyczne i perspektywy na przyszłość, pozycja Brazylii względem Mercosuru i wspólnoty międzynarodowej oraz aspekty, które bezpośrednio lub pośrednio rzutują na stosunki tego kraju z UE na różnych płaszczyznach lub je kształtują.

2.4. Inicjatywa EKES-u ma na celu nakreślenie sposobów funkcjonowania okrągłego stołu w przyszłości, jak również głównych tematów, które zdaniem Komitetu powinny złożyć się na kształt i działalność okrągłego stołu oraz stanowić wkład zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego Europy w szczyt UE-Brazylia, który ma się odbyć w grudniu 2008 r. Oczekuje się, że idea utworzenia okrągłego stołu spotka się z przychylną reakcją polityczną podczas szczytu.

⁽¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „W stronę partnerstwa strategicznego pomiędzy UE a Brazylią”, COM(2007) 281 wersja ostateczna z dnia 30 maja 2007 r.

⁽²⁾ Szczyt UE-Brazylia, Lizbona, dnia 4 lipca 2007 r.; punkt 16 wspólnej deklaracji, PR 11531/07 (notatka prasowa 162).

3. Ramy działania

3.1. Tło historyczne

3.1.1. Od zakończenia okresu kolonizacji Brazylii utrzymuje do dziś dobre stosunki ze wszystkimi państwami europejskimi. Jedynym nowym elementem koncepcji ustrukturyzowania stosunków między UE a Brazylią jest więc sama Unia Europejska, która integruje i pragnie pogłębiać systematyczną, ciągłą organizację długofalowej współpracy pomiędzy obydwojma regionami oraz uosabia jej wartości.

3.1.2. Kontakty te były już przedmiotem wielu inicjatyw, mających na celu ich sformalizowanie na różnych płaszczyznach. W odniesieniu do zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego za przykład posłużyć może porozumienie międzyinstytucjonalne podpisane w lipcu 2003 r. między EKES-em a Radą Rozwoju Społeczno-Gospodarczego (CDES) Brazylii; wcześniej stosunki te regulowała umowa ramowa o współpracy, zawarta w 1992 r. między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Federacją Republiką Brazylii. CDES, z którą EKES utrzymuje bliskie kontakty, istnieje od maja 2003 r. Obecnie przewodniczy jej prezydent Republiki, a w jej skład wchodzi 102 członków⁽¹⁾.

3.1.3. Mimo zdecydowanej postawy obu stron wzajemne stosunki nie rozwinęły się zgodnie z oczekiwaniami, przede wszystkim w obszarze społecznym i gospodarczym, choć wszystko wskazuje na to, iż w 2007 r. zostały one ożywione, szczególnie w obszarach pozahandlowych. Opracowano liczne inicjatywy⁽²⁾, a rozpoczęte działania powinny zostać zintensyfikowane w 2008 r. dzięki ukształtowaniu strategicznego partnerstwa między UE a Brazylią, zalecanego przez Komisję w komunikacie z maja 2007 r. Niemniej jednak dwustronne stosunki gospodarcze i w zakresie przedsiębiorczości między państwami członkowskimi a Brazylią rozwijają się prężniej niż współpraca między UE a Brazylią zarówno ogólnie, jak i w konkretnych obszarach. Inwestycje krajów europejskich w Brazylii, współpraca handlowa i przemysłowa, pomoc na rzecz rozwoju oraz dialog między podmiotami społecznymi to pozytywne elementy uzasadniające odgrywanie przez społeczeństwo obywatelskie większej i wyraźniejszej roli, tak aby zapewnić społeczny wymiar stosunków gospodarczych i społecznych, którym usiłuje się nadać nową dynamikę.

3.1.4. Szczyt, który odbył się dnia 4 lipca 2007 r. w Lizbonie umożliwił stworzenie solidnych podstaw dla dwustronnych stosunków instytucjonalnych na najwyższym szczeblu poli-

tycznym; ustanowiono mechanizmy trwałego dialogu, które otwierają drogę nowemu owocnemu etapowi we wzajemnych stosunkach. W tym nowym okresie planuje się nasilenie dialogu politycznego w poszczególnych sektorach, znalezienie odpowiedzi na różne wyzwania o zasięgu globalnym, zarówno obecne, jak i te, które mogą pojawić się w przyszłości, rozszerzenie i pogłębienie stosunków handlowych i gospodarczych, a także zbliżenie społeczeństw Europy i Brazylii.

3.1.5. Jak wskazano w komunikacie Komisji, strategiczne partnerstwo między UE a Brazylią może w znacznym stopniu przyczynić się do wzmocnienia pozytywnego potencjału przywódczego Brazylii na szczeblu światowym i regionalnym. W tym kontekście partnerstwo to może być czynnikiem uzupełniającym i przyspieszającym zarówno procesy integracji regionalnej zwłaszcza w obrębie Mercosuru – oraz negocjacji prowadzonych przez tę organizację z Unią Europejską w celu podpisania umowy o stowarzyszeniu pomiędzy oboma regionami, jak i ruch na rzecz utworzenia Unii Narodów Ameryki Południowej (UNASUR).

3.2. Kontekst

3.2.1. Ze względu na dynamikę społeczeństwa, wielkość terytorium (Brazylia graniczy z prawie wszystkimi krajami w Ameryce Południowej) oraz gospodarkę Brazylii stała się jednym z głównych podmiotów na arenie międzynarodowej. Odgrywa zasadniczą rolę w obrębie Mercosuru i ogólnie w Ameryce Łacińskiej, a także w coraz większym stopniu uczestniczy w negocjacjach dotyczących zasad handlu światowego. Pozwala to stwierdzić, iż w niedawno rozpoczętym XXI wieku kraj ten stanie się jednym z najważniejszych podmiotów na świecie (BRIC)⁽³⁾. Brazylia opracowała swój model przede wszystkim w oparciu o doświadczenia w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego Europy. Odegrała również istotną rolę w propagowaniu politycznego i społecznego wymiaru strategii Mercosuru, bardzo podobnych zresztą do strategii realizowanych w ramach integracji Wspólnoty Europejskiej.

3.2.2. Mając na uwadze ambitne cele przewidziane w ramach stosunków UE–Brazylia, szczególnie w dziedzinie integracji gospodarczej i społecznej, niezbędne wydaje się wzmocnienie potencjału instytucjonalnego Brazylii, tak by możliwe było wzajemne oddziaływanie obu stron i tym samym zapewnienie większej skuteczności i lepszych wyników strategicznego partnerstwa pożądanego przez obie strony.

3.2.3. Dotychczas wkład Brazylii w stosunki z UE koncentrował się na aspektach handlowych i gospodarczych, np. na kwestii biopaliw i współpracy trójstronnej (UE, Brazylia i kraje rozwijające się), usytuowaniu i działaniu „u boku” UE w takich obszarach jak zmiany klimatyczne czy nauka i technologia.

(1) Partnerzy społeczni stanowią około połowy składu Rady. Należą do niej również przedstawiciele prywatnych fundacji, świeckich i religijnych organizacji pozarządowych, stowarzyszeń osób niepełnosprawnych, ruchów ludowych i spółdzielni, organizacji studentów i rektorów uniwersytetów, a także ośrodków badań oraz instytutów zajmujących się kwestiami społecznymi, gospodarczymi oraz statystykami.

(2) Na płaszczyźnie społeczeństwa obywatelskiego warto przytoczyć następujące inicjatywy: zorganizowanie w lipcu w Brasili wspólnego seminarium (CDES i EKES) na temat „UE i Mercosur: wkład instytucji społeczeństwa obywatelskiego w rozwój krajowy i regionalny”, a także podpisanie przez EKES i CDES wspólnej deklaracji, wyrażającej wolę obu stron zintensyfikowania stosunków między UE a Brazylią.

(3) Brazylia, Rosja, Indie, Chiny.

3.2.4. Stosunki dwustronne między Brazylią a obecnymi państwami członkowskimi UE, będące pochodną ważnej pozycji Brazylii na arenie międzynarodowej, wykraczają znacznie poza kwestie gospodarcze i handlowe, co w dużym stopniu wynika z istnienia wielkich zgrupowań różnych narodowości europejskich w Brazylii, jak i dynamicznych wspólnot imigrantów z Brazylii w wielu krajach europejskich. Stąd też od wieków mamy do czynienia z przepływem ludzi w obydwóch kierunkach, co tworzy bliskie więzi między Brazylią a licznymi państwami członkowskimi UE.

3.2.5. Najbliższy szczyt UE–Brazylia odbędzie się w grudniu 2008 r. w Rio de Janeiro i będzie kolejnym kamieniem milowym, bez względu na przebieg negocjacji w sprawie umowy między UE a Mercosurem. Zaproponowane przez UE cele powinny zostać włączone do wspólnego planu działania, który zostanie przyjęty najpóźniej podczas tegorocznego szczytu. Należą do nich: opracowanie wspólnego programu, ze wzmocnieniem stosunków wielostronnych, podwyższenie norm w zakresie praw człowieka, demokracji i dobrego sprawowania rządów, propagowanie rozwoju społecznego i ludzkiego, ochrony środowiska, bezpieczeństwa energetycznego oraz stabilności i dobrobytu w Ameryce Łacińskiej, wzmocnienie więzi gospodarczych i handlowych (przy zwróceniu szczególnej uwagi na zagadnienia związane z rynkami finansowymi), społeczeństwa informacyjnego, transportu lotniczego i morskiego, współpracy naukowej i technologicznej, jak również szerzenie pokoju i organizowanie wymiany w obszarze edukacji, kultury i społeczeństwa obywatelskiego między obiema stronami.

3.2.6. Ważne jest stworzenie jasnych ram stosunków między UE a Brazylią, jednak codzienne relacje budowane są głównie z wykorzystaniem licznych aspektów społeczeństwa obywatelskiego, a nie za pośrednictwem tzw. przedstawicieli politycznych. To przedsiębiorstwa, różnorodne instytucje nienastawione na zys oraz jednostki i grupy obywateli stanowią rzeczywisty motor rozwoju tychże stosunków. Dla przykładu, związki zawodowe i stowarzyszenia przedsiębiorców od dawna mają fundamentalne znaczenie dla reform w kraju; w swoim raporcie z 2006 r. dotyczącym obu Ameryk Międzynarodowa Organizacja Pracy chwali Brazylię za poprawę systemu opieki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa w miejscu pracy, jak też za postawę związków zawodowych i przedsiębiorstw, które zrozumiały, że zdrowie i samopoczucie pracowników są ważniejsze niż żądania płacowe. Organizacje pozarządowe także wspierały krajowe wysiłki na rzecz redystrybucji zasobów do najbiedniejszych obszarów i warstw społeczeństwa. Nie chodziło jedynie o zwalczanie ubóstwa, lecz również o promowanie spójności społecznej i gospodarczej, do której przysłużył się udział partnerów społecznych, spółdzielni oraz sieci organizacji pozarządowych w całym kraju. Można tu mówić o faktycznym sukcesie modelu rozwoju, w którym uczestniczyła większość społeczeństwa obywatelskiego i który został uznany przez Program

Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP). Dzięki aktywnej współpracy ze strony społeczeństwa udało się zbadać poziom rozwoju społecznego w 5 tys. gmin brazylijskich. Ponadto Komisja Europejska⁽¹⁾ stwierdziła, iż w 2005 r. UE przeprowadziła 37 projektów o całkowitej wartości 24 mln EUR, korzystając z pomocy miejscowych organizacji pozarządowych. Komisja podkreśliła, że partnerzy uczestniczący w tych projektach są odpowiedzialni, kompetentni, potrafią sprostać wyzwaniom oraz dostosować się do zmian.

3.2.7. Relacje między UE a Brazylią w wielu obszarach pozostały zaniedbane z powodu braku jasnej polityki promowania języka portugalskiego oraz niewystarczających instrumentów szerzenia języka.

3.2.8. Mając na uwadze rozmiar rynków oraz ich charakterystykę, pozostaje jeszcze wiele do zrobienia w zakresie wzmocnienia potencjału turystyki w obydwóch regionach.

3.3. *Perspektywy na przyszłość*

3.3.1. Uczestnictwo oraz spójność społeczna i gospodarcza Rozwój oraz konsolidacja demokracji mają priorytetowe znaczenie dla polityki brazylijskiej. Wzmocnienie demokracji uczestniczącej stanowi główną oś polityczną w ramach tego procesu. Demokracja uczestnicząca znajduje oparcie w konstytucji Brazylii oraz licznych, stosowanych już mechanizmach uczestnictwa. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie, a szczególnie CDES, bardzo poważnie traktują tego rodzaju formy ekspresji obywateli.

Brazylia gromadzi doświadczenia w zakresie uczestnictwa na różnych płaszczyznach, by zrealizować najważniejsze programy redystrybucji zasobów i wsparcia społecznego. UE, ze swojej strony, opracowała na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci podobny system prowadzenia polityki spójności społecznej i gospodarczej. Warto porównać doświadczenia obu stron, zwłaszcza, jeśli weźmiemy pod uwagę, iż różnice regionalne w Brazylii są nadal spore, mimo poprawy wskaźnika Gini⁽²⁾. Należy podkreślić, że wspomniane formy uczestnictwa powinny objąć również organizacje partnerów społecznych (związki zawodowe oraz przedsiębiorców), organizacje pozarządowe oraz władze krajowe, regionalne i lokalne. W ten sposób utworzono by sieci podmiotów odpowiedzialnych za politykę rozwoju i kwestie równości.

⁽¹⁾ Brazylia, krajowy dokument strategiczny 2007–2013.

⁽²⁾ Wskaźnik Gini stosowany jest najczęściej w celu obliczenia nierówności w dystrybucji dochodu; oś pionowa przedstawia graficznie liczbę mieszkańców, a oś pozioma wielkość dochodów.

3.3.2. Współpraca gospodarcza i handlowa oraz rolnictwo. Należy opracować strategię i instrumenty na rzecz wspierania rozwoju coraz głębszej integracji gospodarczej i handlowej, począwszy od sektorów o strategicznym znaczeniu, w których Brazylia i UE zajmują pozycję konkurencyjną na arenie światowej. Ważne jest także stworzenie możliwości uczestnictwa i kontroli, które pozwoliłyby zorganizowanemu społeczeństwu obywatelskiemu śledzić z bliska tendencje w dziedzinie inwestycji oraz wyniki współpracy. Obecnie Brazylia, która jest już jednym z największych na świecie eksporterów artykułów żywnościowych, uważa, że może sprostać zwiększonemu popytowi międzynarodowemu w tej dziedzinie, jeżeli otrzyma w tym celu konieczne inwestycje zewnętrzne. Wzrost brazylijskiej produkcji rolnej został osiągnięty bardziej dzięki podniesieniu produktywności niż w wyniku zwiększenia wykorzystywanego arealu, co może być ważnym czynnikiem zmniejszenia wylesiania Amazonii. Trudności zaistniałe podczas dyskusji w WTO (negocjacje z Doha i postępy w ramach grupy G20) na temat subsydiów dla producentów rolnych oraz opłat celnych nakładanych na ich produkty odzwierciedlają różnice interesów UE i Brazylii. Reforma WPR powinna zostać usprawniona na rzecz większej sprawiedliwości i równowagi w handlu produktami rolnymi. Równie ważne jest zwiększenie przejrzystości na rynku oraz poprawa bezpieczeństwa żywności i zdrowia zwierząt w celu wzmocnienia zaufania konsumentów.

3.3.3. Współpraca w dziedzinie edukacji. Kwestia ta powinna mieć charakter priorytetowy dla okrągłego stołu, ponieważ jest jednym z priorytetów wybranych przez Komisję Europejską. EKES zaleca utrzymanie tego priorytetu, ze szczególnym naciskiem na europejskie doświadczenia w zakresie uczenia się przez całe życie, wspieranego przez europejskich partnerów społecznych w ramach dialogu społecznego, a także strategią na rzecz wspierania zatrudnienia w ramach procesu luksemburskiego. Mogłoby to przyjąć formę europejskiego „sprawdzonego rozwiązania”, równie użytecznego dla Brazylii. Warto wspierać przyjęte w krajowym dokumencie strategicznym podejście dotyczące kształcenia wyższego, lecz zasadnicze wyzwania dla Brazylii istnieją w dziedzinie kształcenia na poziomie podstawowym i średnim. Zbliżenia między Brazylią a UE można by dokonać poprzez wymianę między ośrodkami kształcenia na różnych poziomach, w szczególności przy zaangażowaniu uczniów i nauczycieli. Udane własne doświadczenia w zakresie wymiany studentów w obrębie UE powinny być podstawą podobnych programów obejmujących UE i Brazylię, oprócz programu *Erasmus Mundus* (który ma z konieczności ograniczony wymiar) już zaplanowanego w krajowym dokumencie strategicznym 2007–2013, wspierając jeszcze bliższe powiązania i większe wzajemne poznanie w przyszłości.

3.3.4. Współpraca w dziedzinie badań i rozwoju. Szczególnie w sektorze badań i rozwoju może zaistnieć znaczna komplementarność i synergia, dzięki zróżnicowanemu podejściu stosowanemu przez poszczególne społeczności naukowe i technologiczne, a także w związku z priorytetami wynikającymi z możliwości tych dwóch różnych gospodarek i kultur. UE powinna zwłaszcza rozważyć możliwość zastosowania przy-

spieszonych procedury dla brazylijskich naukowców w ramach siódmego programu ramowego na rzecz badań i rozwoju technologicznego UE.

3.3.5. Dialog społeczny w europejskich przedsiębiorstwach wielonarodowych prowadzących działalność w Brazylii. Doświadczenie z komitetami europejskich związków zawodowych, będącymi instrumentami informowania i konsultacji dla pracowników europejskich przedsiębiorstw wielonarodowych, jest kolejnym przykładem europejskich sprawdzonych rozwiązań, które mogłoby zostać przyjęte – dobrowolnie lub w ramach odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw – przez europejskie przedsiębiorstwa wielonarodowe działające w Brazylii.

3.3.6. Środowisko, zmiany klimatyczne i biopaliwa. Obecnie, gdy zwalczanie zmian klimatycznych oraz poszukiwanie trwałych i bardziej przyjaznych środowisku źródeł energii należą do najbardziej priorytetowych kwestii na szczeblu międzynarodowym, Brazylia może być ważnym partnerem dla Europy i całego świata również w zakresie dostarczania biopaliw, w szczególności bioetanolu – a jest to sektor, w którym dokonano ostatnio znaczących postępów. Ponadto Europa i Brazylia mogą wspólnie ustanowić współpracę z Afryką w celu eksportowania brazylijskiej technologii i know-how, które umożliwiłyby produkcję bioetanolu na tym kontynencie, wspierając jej rozwój poprzez politykę współpracy trójstronnej nowej generacji.

Dziedziną ważną dla interesów europejskich i światowych jest ochrona lasów amazońskich⁽¹⁾. W tym celu należy ustanowić międzynarodowe partnerstwa, obejmujące podmioty publiczne lub prywatne, stale pamiętając o ograniczeniach nałożonych na to dziedzictwo światowe przez suwerenne prawodawstwo brazylijskie i przez państwo brazylijskie. Brazylijska opinia publiczna i władze tego kraju są bardzo wrażliwe na tę tematykę, lecz chodzi tutaj o aktualny stan środowiska na świecie i jego przewidywalne zmiany, w związku z czym kwestia ta będzie musiała stać się priorytetem współpracy między Brazylią a Europą.

Należy wspomnieć, że od prawie trzech lat istnieje formalnie ustanowiony „Dialog UE–Brazylia na rzecz zrównoważonego rozwoju i zmian klimatycznych”, lecz jego działalność ograniczała się dotąd do spotkań w sprawie ustalenia programu mającemu umożliwić obu stronom zajęcie stanowiska w sprawie określonych tematów.

⁽¹⁾ Rząd Brazylii realizuje obecnie „Plan na rzecz zrównoważonego rozwoju Amazonii”, który obejmuje strategię, oczekiwania i środki dla Amazonii oraz ma na celu ustanowienie form interwencji publicznej w tym rozległym regionie, przede wszystkim w zakresie zwalczania wylesienia, nie tylko jako kwestii wyłącznie ekologicznej, lecz także jako integralną część polityki rządowej. Istnieje także fundusz na rzecz wspierania ograniczenia emisji w Amazonii, do którego wszyscy mogą dokonywać wpłat, utworzony w celu wspierania raczej wypróbowanych działań niż projektów eksperymentalnych lub pilotażowych.

3.3.7. Ubóstwo i problemy społeczne. W 2007 r. Brazylia zajmowała 70. miejsce w światowej klasyfikacji wskaźnika rozwoju społecznego ONZ, co jest pozycją niższą od zajmowanej przez kraje o podobnym poziomie rozwoju gospodarczego i technologicznego. Według danych ONZ w latach 2003–2005 odsetek Brazylijczyków żyjących poniżej granicy ubóstwa zmniejszył się o 19,3 %. Obecnie odsetek ten wynosi 22,8 % ludności (tzn. 43 miliony). Dzięki programom społecznym rządu Luli dokonano pewnych niewielkich, lecz skutecznych postępów w walce z ubóstwem i nierównościami⁽¹⁾. Brazylia jest nadal jednym z krajów o największych nierównościach wewnętrznych: 20 % najbiedniejszych, głównie mieszkających na północnym wschodzie, otrzymuje jedynie 4,2 % zasobów krajowych. Dostęp do edukacji uległ poprawie w ostatnich latach, lecz utrzymują się nierówności na szczeblu terytorialnym, szczególnie jeśli chodzi o kształcenie wyższe. Wskaźnik alfabetyzacji jest stosunkowo wysoki (93,6 %) wśród młodzieży (w wieku 15–24 lata), lecz analfabetyzm wśród dorosłych jest nadal wysoki (12 %). Poprawiły się także wskaźniki dotyczące zdrowia. Brazylia przeznaczą 7,9 % swojego PKB na ochronę zdrowia (średnia dla OECD wynosi 8,72 %). Polityka społeczna doprowadziła do spadku wskaźnika śmiertelności niemowląt (36 promili), lecz wiele jeszcze pozostaje do zrobienia w północnych i północno-wschodnich regionach kraju. UNAIDS szacuje, że 650 tys. Brazylijczyków jest nosicielami wirusa HIV. Droga ustawy krajowej Brazylia zapewnia powszechny dostęp do leczenia, w tym do leków antyretrowirusowych. W okresie 2004–2006 bezrobocie zmalało z 12,3 % do 8,4 %. Zmniejszyło się także bezrobocie wśród młodzieży (w wieku 18–24 lat), lecz nadal jest ono wysokie. Dlatego też tworzenie nowych miejsc pracy jest jednym z priorytetów programu rządowego, obok walki z pracą dzieci oraz pracą przymusową⁽²⁾. Szczególnie delikatną kwestią jest kwestia dostępu do ziemi uprawnej. Szacuje się, że 1 % brazylijskich właścicieli ziemskich jest w posiadaniu połowy żywnych gleb. Reforma rolna mieści się w bieżącym programie rządowym, który ustanawia cel redystrybucji ziemi na rzecz 430 tys. rodzin wiejskich, co powinno zostać zrealizowane do 2007 r. Jednakże cel ten jest jeszcze bardzo daleki od osiągnięcia⁽³⁾. Należy dokonać jeszcze wielu wysiłków, aby rozwiązać poważny problem mieszkalnictwa, który zmusza kilka milionów Brazylijczyków do mieszkania w slumsach.

3.3.8. Przepływy migracyjne. Przepływy migracyjne między krajami europejskimi a Brazylią są od wielu lat zjawiskiem stałym i dwukierunkowym (Komentarz: w XX w. przepływy migracyjne z Europy do Brazylii pochodziły przede wszystkim z Włoch i Niemiec oraz z Portugalii, Hiszpanii i Polski, kolejno pod względem liczby imigrantów. Wyjaśnia to obecność w Brazylii 30 mln potomków imigrantów z Włoch oraz 8 mln osób pochodzenia niemieckiego.). Obecnie kwestie migracyjne z konieczności włączone są do inicjatyw i propozycji UE dotyczących imigracji z krajów trzecich, zważywszy na potrzebę zwalczania nieuregulowanej imigracji,

a przede wszystkim sprzyjania formom migracji, które przynoszą korzyści obu stronom⁽⁴⁾. Rządy UE powinny uznać fakt, że w Europie ma miejsce znaczny spadek demograficzny, podczas gdy Brazylia ma przed sobą perspektywę wzrostu liczby ludności w niektórych częściach kraju⁽⁵⁾. Ze względu na szczególne znaczenie przewidywanego partnerstwa strategicznego UE i Brazylii należałoby rozważyć kwestie dotyczące przepływów migracyjnych z i do Brazylii według określonych kryteriów. Obie strony powinny starać się uprościć procedury wydawania wiz wjazdowych i pobytowych, zapewniać więcej lepszych informacji na temat możliwości legalnej migracji, nadając priorytetowy charakter wymianom studentów i badaczy, nie zachęcając jednak do drenażu mózgow. Ponadto konieczne jest wspólne określenie systemu wzajemnego uznawania dyplomów, umiejętności i doświadczenia, a także przenoszenia praw emerytalnych.

3.3.9. „Zbliżanie ludzi”. Znaczenie tej kwestii dla rządów obu bloków było widoczne na szczycie w Lizbonie i zostało podkreślone w punkcie 16 konkluzji z tego szczytu⁽⁶⁾. Oddzielone Oceanem Atlantyckim, lecz zjednoczone wspólną historią, Brazylia i Europa mogą i powinny wspierać wymianę i wzajemne poznanie swojej rzeczywistości społecznej, przyrody, sztuki, kultury i nauki. Społeczeństwo obywatelskie jest zasadniczym motorem realizacji tego celu, poprzez propagowanie wydarzeń kulturalnych i sportowych, a także innych wydarzeń, które umożliwiają mieszkańcom Brazylii i Europy wzajemne poznanie się, zbliżenie i stałe podejmowanie wspólnych inicjatyw.

3.3.10. Stan stosunków gospodarczych. Wyraźny jest wzrost wymiany handlowej między Brazylią a UE, na co wskazują dane rządu brazylijskiego za okres styczeń–maj 2008 r. Eksport Brazylii do UE wzrósł o 19 % w stosunku do tego samego okresu w poprzednim roku. UE jest głównym odbiorcą eksportu brazylijskiego po ALADI (Latynoamerykańskie Stowarzyszenie Integracyjne), Azji i USA. UE jest drugim największym partnerem handlowym Brazylii, po Azji. Jeżeli tendencja ta utrzyma się, w 2008 r. handel dwustronny może osiągnąć rekordową kwotę 84 mld dolarów (wzrost o 25 % w stosunku do 2007 r.)⁽⁷⁾. Potencjał wymiany między UE a Brazylią mógłby przekładać się na jeszcze ambitniejsze cele, lecz w takim wypadku konieczne byłoby uproszczenie procedur, zlikwidowanie biurokracji i zagwarantowanie przestrzegania norm oraz ochrony własności intelektualnej. Bardzo ważne byłoby także dokonanie przez rząd Brazylii przeglądu cel nakładanych na import niektórych produktów, co znacznie utrudnia wwożenie produktów europejskich do Brazylii.

⁽¹⁾ Zob. w szczególności innowacyjny program „Bolsa Família” (2,38 mld reali), z którego skorzystało 8,7 mln rodzin (dane z końca 2007 r.)

⁽²⁾ Najbardziej dotknięte są dzieci. Według MOP w 2004 r. 450 tys. nieletnich było zmuszanych do wykonywania prac w gospodarstwie domowym, w rolnictwie lub w sektorze usług seksualnych.

⁽³⁾ Ruch ubogich chłopów „Movimento dos Sem Terra” (1,5 mln członków) zdecydowanie żąda radykalnej reformy rolnej. Ruch ten należy obecnie do CDES.

⁽⁴⁾ Jeżeli chodzi o „pakiet imigracyjny” UE, odsyła się czytelnika do komentarzy i sugestii EKES-u szeroko udokumentowanych w wielu opiniach na temat zaproponowanych środków, a także w opiniach z inicjatywy własnej i opiniach rozpoznawczych.

⁽⁵⁾ Wskaźnik dzietności w Brazylii wyniósł dwoje dzieci przypadających na jedną kobietę w 2006 r. według badań PNAD (Pesquisa Nacional por Amostras de domicílios – Krajowe Badanie Gospodarstw Domowych) z 2006 r.

⁽⁶⁾ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/95167.pdf

⁽⁷⁾ Więcej informacji na ten temat znajduje się w załącznikach dot. gospodarki.

4. Okrągły stół UE–Brazylia

4.1. Organizacja i funkcjonowanie

4.1.1. Utworzenie okrągłego stołu UE–Brazylia będzie ważnym sygnałem wskazującym na znaczenie, jakie obie strony przypisują swoim stosunkom w przyszłości.

4.1.2. EKES uważa, że okrągły stół powinien odbywać się dwa razy do roku, raz w Brazylii i raz w Europie, aby umożliwić poszerzenie i rozwijanie roli społeczeństwa obywatelskiego w partnerstwie między UE a Brazylią.

4.1.3. Skład okrągłego stołu powinien być zrównoważony i obejmować równą liczbę przedstawicieli EKES-u i CDES. W chwili obecnej wydaje się rozsądne, aby każda delegacja składała się z dwunastu członków.

4.1.4. Okrągły stół powinien samodzielnie omówić i ustalić swój własny system funkcjonowania tak, aby zapewnić równowagę i trwałe zasady pracy.

4.1.5. EKES uważa, że użyteczne byłoby poświęcenie części strony internetowej EKES-u okrągłemu stolowi UE–Brazylia, tak aby zachęcić społeczeństwo obywatelskie do wypowiedzania się i wnoszenia wkładu.

4.2. Propozycje tematów do przyszłego programu dialogu

Wartość dodana, którą może wnieść przyszły okrągły stół do rozwijanego partnerstwa strategicznego, zależy oczywiście ściśle od znaczenia kwestii traktowanych przez niego priorytetowo. EKES uważa zatem następujące obszary tematyczne za priorytetowe w dyskusji ⁽¹⁾:

4.2.1. Kwestie gospodarcze i społeczne

— współpraca gospodarcza, handel dwustronny i inwestycje;

— skutki globalizacji, ograniczanie jej negatywnego oddziaływania oraz wzmacnianie jej pozytywnych stron;

— ocena modeli społecznych, wymiana doświadczeń i opracowanie propozycji politycznych w tej dziedzinie, z uwzględnieniem roli społeczeństwa obywatelskiego i propagowania jego rzeczywistego i skutecznego udziału;

— monitorowanie zmian w propozycjach, modelach i środkach WTO;

— analiza ruchów migracyjnych i współpraca w zakresie praw emigrantów europejskich w Brazylii oraz imigrantów brazylijskich w Europie w celu pełnej integracji obywateli w krajach docelowych;

— wymiana doświadczeń w dziedzinie stosunków społecznych i pracowniczych, w szczególności jeśli chodzi o rolę partnerów społecznych w rozwoju zrównoważonym krajów, stosunki między pracodawcami a pracownikami, organizację i skład stowarzyszeń przedsiębiorców i związków zawodowych, przepisy prawa pracy oraz negocjowanie układów zbiorowych;

— debata dotycząca żywności oraz kwestii fitosanitarnych, a także funkcjonowania i wymiany na rynkach rolnych, z zachętami do wymiany doświadczeń i dzielenia się sprawdzonymi rozwiązaniami w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju tego sektora;

— dyskusja na temat problematyki społeczeństwa informacyjnego oraz roli technologii informacyjnych i komunikacyjnych w obecnym kontekście rozwoju zrównoważonego poszczególnych krajów;

— propagowanie dyskusji na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz rozwój inicjatyw zwiększających świadomość różnych zaangażowanych podmiotów w celu szybkiego i skutecznego przyjęcia odpowiednich systemów przez społeczność przedsiębiorców;

⁽¹⁾ Podczas formułowania propozycji tematów do dyskusji przy okrągłym stole uwzględniono ustalenia poczynione w strategii lizbońskiej, ponieważ chodzi tu o instrument strategiczny o bardzo dużym znaczeniu dla UE. Dlatego też EKES, formułując wspomniane propozycje, nie mógłby oddalić się od wytycznych, pojęć i celów w niej zawartych.

- propagowanie inicjatyw na rzecz rzeczywistego zrozumienia i przyswojenie pojęć związanych z równością płci, równością szans oraz prawami mniejszości etnicznych i społecznych, a także prowadzenie debaty na ten temat;
- infrastruktura i usługi – dyskusja na ten temat, z naciskiem na takie zagadnienia jak m.in. budowa sieci dróg oraz tworzenie konsorcjów energetycznych;
- wymiana doświadczeń w dziedzinie podstawowych standardów pracy;
- debata na temat możliwości i ewentualnych ograniczeń wynikających z partnerstwa publiczno-prywatnego podczas realizacji celów publicznych.

4.2.2. Kwestie polityczne i dyplomatyczne oraz wspieranie rozwoju

- współpraca trójstronna między UE, Brazylią i państwami trzecimi, poprzez analizę obecnej rzeczywistości i istniejących inicjatyw, a także uzgadnianie przyszłych inicjatyw i działań;
- monitorowanie rozwoju procesów integracji regionalnej UE i Mercosuru;
- wykorzystanie partnerstwa strategicznego UE i Brazylii jako środka ułatwiającego integrację regionalną oraz rozwój Mercosuru i jego stosunków z Europą.

4.2.3. Kwestie ekologiczne i energetyczne

- zgłębienie tematyki oraz działania w zakresie ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego jako podstawy wzrostu krajowego i rozwoju globalnego;

- ocena wyzwań energetycznych, alternatywnych źródeł energii i współpracy w tej dziedzinie jako pilnych i decydujących kwestii dla przyszłości obywateli, państw i świata. W ramach tej tematyki należy położyć szczególny nacisk na biopaliwa i potrzebę ustanowienia reguł i norm ich wprowadzania na rynek.

4.2.4. Dziedzina badań i technologii oraz własności intelektualnej

- wzajemna ochrona własności intelektualnej;
- rozwój systemów współpracy naukowej i technologicznej w celu propagowania badań wspierających postępy obu stron.

4.2.5. Edukacja

- wspieranie wymiany na poziomie szkolnym i uniwersyteckim, w szczególności poprzez tworzenie programów wymiany akademickiej dla studentów i kadry, staży i innych form propagowania wiedzy i rozwoju szkolnictwa wyższego;
- omówienie i analiza kwestii związanych z edukacją i szkoleniem jako procesem uczenia się przez całe życie, który ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju jednostek i społeczeństwa.

4.2.6. Wymiana kulturalna i turystyka

- propagowanie wymiany kulturalnej i szerzenie wiedzy na temat historii i aktualnej rzeczywistości, przyczyniając się do lepszego wzajemnego poznania i zrozumienia;
- analiza i ocena roli turystyki w zbliżaniu UE i Brazylii oraz opracowanie strategii na rzecz jej wzmocnienia w sposób zrównoważony.

Brukseli, 22 października 2008 r.

Mario SEPI

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
